

Severní část Jihoafrické republiky rozkládající se na sever od řeky Vaal se podle ní až donedávna nazývala Transvaal. Téměř celá tato oblast, kromě východní části podél hranic s Mozambikem, je náhorní plošinou s nadmořskou výškou 1 000–1 500 m a byla nedávno rozdělena na 4 samostatné provincie. Z této náhorní plošiny vyčnívají více nebo méně izolovaná menší pohoří. Jedním z nich je pohoří Waterberg, které leží asi 200 km severně od hlavního města Jihoafrické republiky, Pretorie. Nalézá se v západní části Severní provincie, nedaleko správního střediska Thambasimbi, a jeho nejvyšší vrchol dosahuje 2 085 m n. m. Pohoří je zbytkem gondwanského prakontinentu (jako ostatně většina jižní Afriky) a tvoří ho velmi staré, prekambričské křemence, jejichž stáří se odhaduje na 1 800 milionů let.

Ať už se blížíte k Waterbergu z kterékoli světové strany, vždy vás uvítají téměř svislé stěny s klasickými ospovými kužely u paty. Převýšení není sice větší než 200–500 m, ale protože okolní krajina je plochá, budí hory daleko mohutnější dojem. Nejsou to typické stolové hory, protože jejich vrcholky jsou dosti členité a také poměrně vlhké. Dešťové srážky se totiž na neprostupných křemencích hromadí v nescetných prohlubních a výsledek je ten, že se místy brodíte v silně zamokřených loukách, což je v horách této části Afriky dost nezvyklé (ovšem zcela to odpovídá názvu pohoří). Úzkými průrvami a soutěskami na okrajích hor odtud voda proudí kaskádovitě dolů a většinou mizí na úpatí v suťových polích.

Velká část pohoří získala nedávno statut národního parku, nicméně značná část se rozkládá na území soukromých farem. Proniknout do srdce Waterbergu lze tudíž oficiálně a s průvodcem po zaplacení vstupu do národního parku, nebo neoficiálně přes soukromé farmy. Ty jsou v této části JAR velice rozsáhlé. Nejmenší mají okolo 500 ha a největší dosahují až 5 000 ha a zvěř může většinou volně migrovat z farmy na farmu. Pro drobnější živočichy nejsou ploty mezi farmami žádnou překážkou a velcí obratlovci je většinou také překonají bez obtíží. Navíc ve vyšších partiích Waterbergu ploty mezi farmami zcela chybějí. Mnoho majitelů farem v této oblasti, pokud nejsou na farmách existenčně závislí, nechává své pozemky ladem a využívá je pouze občas k rekreaci a k lovu běžných druhů antilop. Díky tomu pokrývají zdejší krajinu stovky kilometrů neporušené jihoafrické buše. Některé farmy mají statut tzv. game reserve, kde je vět-

*Zlatohlávek *Dicranorrhina derbyana* patří v jižní Africe k největším druhům zlatohlávků. Samičce schází vidlicovitý výrůstek na přední části hlavy (nahore) ♦ Jedním z největších sukulentů ve Waterbergu je *Adenia glauca*. Tento jedinec s průměrem kmene asi 1 m je přibližně 250 let starý*

šina zvěře chráněná, kromě několika vybraných druhů, které se smějí na zvláštní povolení lovit. Toto povolení je samozřejmě velice drahé a maso z ulovených zvířat se odvádí do speciálních prodejen nebo restaurací.

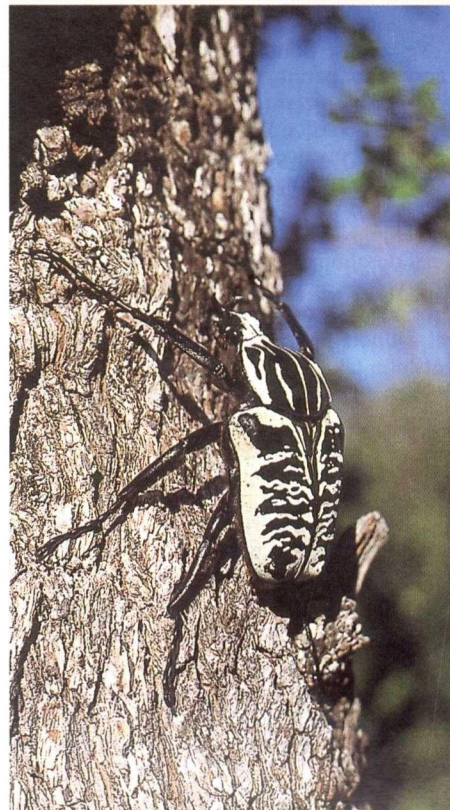
Buš v bezprostředním okolí Waterbergu je hustá, místy velmi těžko prostupná, tvořená především několika druhy rodů *Acacia* a *Grewia*, dále zástupci rodů *Terminalia* a *Combretum* a neproniknutelným houštím *Dichrostachys cinerea*. Z větších živočichů zde žijí antilopa kudu, impala, chocholátky, pakoně, prase bradavičnaté, hrabáč, pavián, hyeny a levhart. Občas se

Impala (Aepyceros melampus) je nejbojnější antilopou jižní Afriky (vpravo) ♦ Lvi (Panthera leo) se ve Waterbergu vyskytují velmi vzácně. Většinou jde pouze o zatoulané jedince nebo malé skupiny

okolo potoků jsou pokryté nejrůznějšími mechy a kapradinami, jsou zde tůně plné řas, vodního hmyzu a žab. Z těch je zde nejbojnější drápatka (rod *Xenopus*), chovaná v laboratořích celého světa pro histologické a embryologické pokusy. V těchto vlhkých údolích a soutěskách je nutno být stále ve střehu, zvláště při prodírání hustým křovím nebo trávou. Koncentrace hadů je zde větší než kdekoli jinde v okolí a potkat tady můžete mj. dva druhy kober (včetně plivající), černou i zelenou mambu a pověstného boomslanga (*Dispholidus typus*). Pozoruhodné je zde i množství terestrických orchidejí, které v suché nížině nerostou.

V okamžiku, kdy se přehoupnete přes první hranu a vstoupíte na jednu z prvních

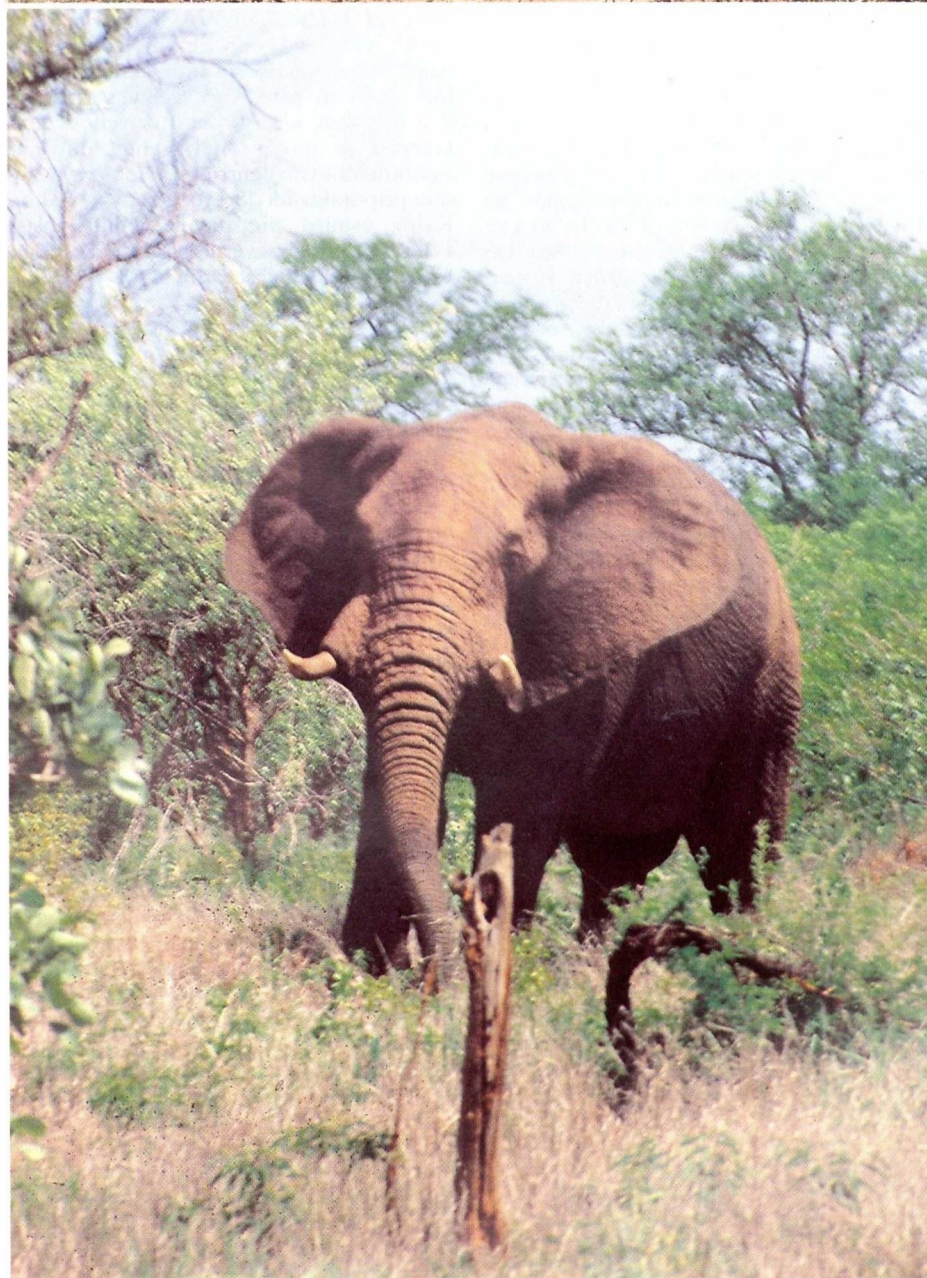
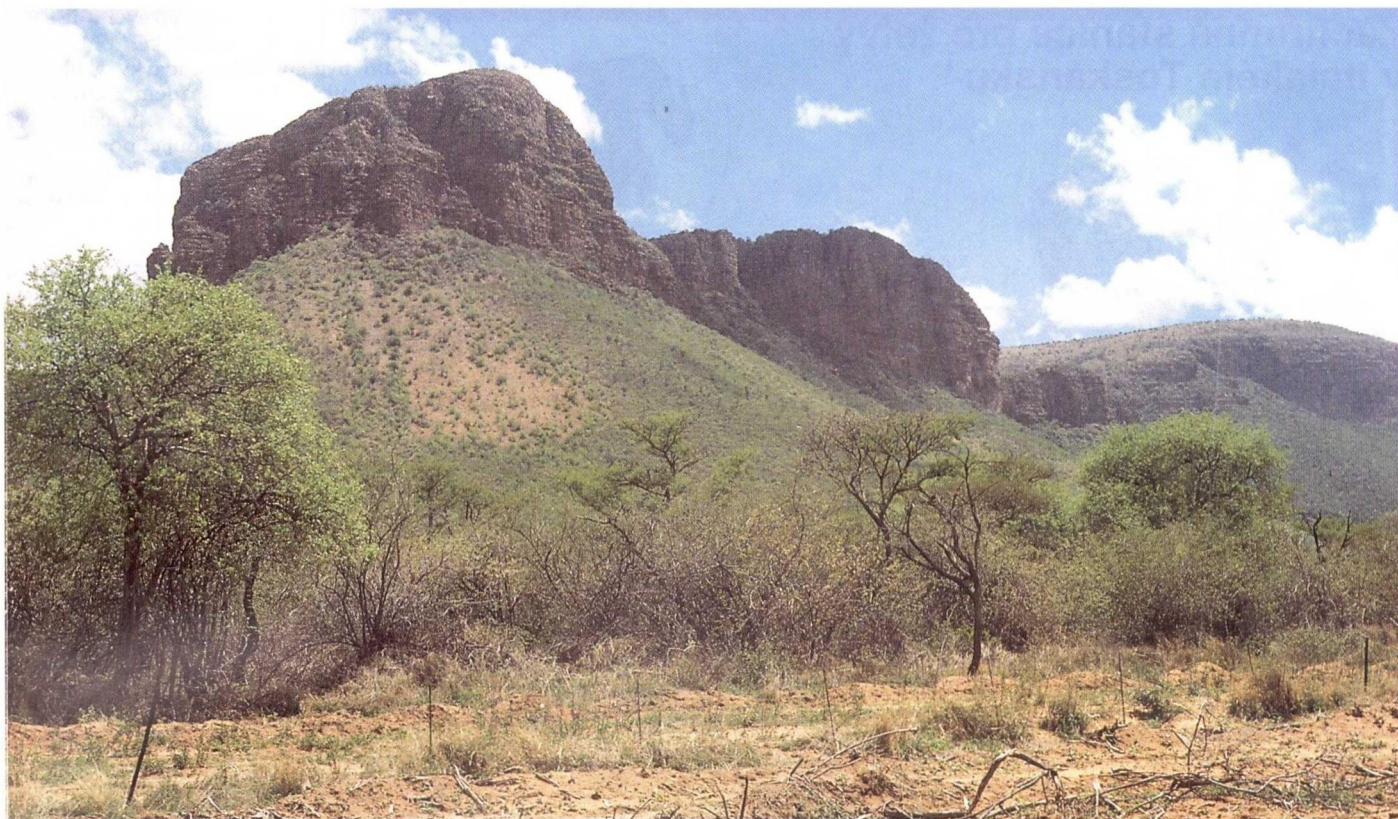

Goliathus albosignatus je ve Waterbergu největším zástupcem zlatoblávků (vlevo) ♦ Statný kanec prasete bradavičnatého (*Phacochoerus aethiopicus*)

zde objeví i zebry, nyala a velmi vzácně lev. Fascinující je množství ptáků, hlavně srovačů, kukaček, dravců a toků. V části pohorí vyčleněné jako národní park žije i slon, žirafa a oba africké druhy nosorožců.

Při cestě na vrcholky Waterbergu je nutné použít některou z úzkých soutěsek, kudy spadají krátké a prudké potoky. Tato strmá údolí jsou překvapivě vlhká, což ostře kontrastuje s okolní vyprahlou krajinou. Stěny

plošin, ocitnete se rázem v jiném světě. Vegetace je zcela rozdílná a vůbec se nepodobá buši o několik set metrů níže. Žádné akácie ani trnitý *Dichrostachys*, ale travnatá zvlněná krajina s řídkými, většinou nízkými stromy a keři, kterým dominuje *Englerophytum magalismsontanum* s červenými, kožovitými plody, které mají výbornou chuť a skvěle zahánějí žízeň. Rozšířená je také křovitá *Protea wellwitschii* s velkými bílými květy. O co méně je tady velkých stromů, o to je zde více drobných keřů, bylin a hlavně sukulentů a nejrůznějších cibulovin — lilí, ladoněk, mečíků atd. Z větších živočichů zde žije pouze pavián se svým neroz-

*Okrajové skalní suky pohoří Waterberg ♦ Současná populace slona afrického (*Loxodonta africana*) se vytvořila ze zvířat introdukovaných do Waterbergu z Krugerova národního parku. Původní populace byla vyhubena již před několika desítkami let. Snímky S. Bílého*

lučným průvodcem a predátorem levhartem a dva druhy menších, horských antilop — antilopa trávni (*Raphicerus campestris*) a bahnívec horský (*Redunca fulvorufula*). Sídli tu množství drobných živočichů: hmyzu, pavouků, ještěrek a gekonů. Nabízí se srovnání s venezuelskými stolovými horami, tepui, i když převýšení a tudíž ani vertikální izolace flóry a fauny nejsou ve Waterbergu tak výrazné. Přesto jsou ale tyto travnaté náhorní planiny, zvané highweld, floristicky i faunisticky zcela odlišné od okolní krajiny. Měli jsme to štěstí, že nám průvodkyně dělala členka jihoafrického Succulent Club, takže jsme měli možnost seznámit se i s takovými druhy rostlin, které by zcela jistě unikly naší pozornosti. Díky tomu jsme viděli i 250 let starý exemplář *Adenia glauca*, jehož přizemní ztlustlá část kmene má 1 m v průměru a který roste zcela skrytý v husté buši na úpatí příkrých vrcholových skal.

Z vrcholků nebo skalních hran Waterbergu je nezapomenutelný výhled do buše na vzdálenost několika desítek km a při dobré viditelnosti je vidět až do Botswany na západě a přes řeku Limpopo na severním horizontu až do Zimbabwe. Vrcholy a náhorní plošiny Waterbergu patří k nejlépe zachovalým biotopům jižní Afriky. Nikdy zde totiž nebylo trvalé osídlení, nikdy se tu nepáslo a díky reliktním, gondwanským druhům rostlin na vás doslova dýchnou třetihory. Pro biologa je toto pohoří otevřenou učebnicí a pro běžného turistu překrásným koutem africké divočiny, kde se lze toulat celé dny, aniž narazíte na stopy lidské činnosti.